

UNIwersytet w Białymstoku

KATEDRA TEologii PRAWOSŁAWNEJ

KTP/xx/2015

Białystok, 14.07.2015 r.

Sprawozdanie z działalności Katedry Teologii Prawosławnej w roku akademickim 2014/2015

1. Informacje ogólne

Katedra Teologii Prawosławnej UwB jest jednostką międzywydziałową, podporządkowaną JM Rektorowi UwB.

W roku sprawozdawczym katedra współpracowała z uczelniami zagranicznymi w Atenach, Moskwie, Jekaterynburgu, Mińsku, Salonikach i Kijowie.

2. Pracownicy

Pracownicy naukowo-dydaktyczni			
ks. dr hab. Marek Ławreszuk	adiunkt	½ etatu	umowa do 30.09.2015
ks. dr hab. Bazyli Doroszkiewicz, prof. UwB	profesor nadzwyczajny	½ etatu	umowa do 30.09.2015
ks. dr Andrzej Borkowski	adiunkt	½ etatu	umowa do 30.09.2015
Pracownicy administracyjni			
mgr Justyna Grybowicz	starszy referent	½ etatu	umowa od 30.09.2015

Aktualnie w katedrze pracują 4 osoby: 1,5 etatu naukowo-dydaktycznego i ½ etatu administracyjnego.

Dodatkowe obowiązki pracowników katedry: ks. dr hab. Marek Ławreszuk - kierownik Studiów Podyplomowych Zarządzanie Parafią i Instytucjami Kościelnymi (od IX 2014); członek Komitetu Głównego Olimpiady Prawosławnej Wiedzy Religijnej, redaktor naczelny czasopisma ELPIS.

3. Działalność naukowo-dydaktyczna

Pracownicy Katedry, w ramach pensum, prowadzili wykłady na Studiach Podyplomowych Zarządzanie Parafią i Instytucjami Kościelnymi, na Wydziale Filologicznym, Wydziale Pedagogiki i Psychologii, Wydziale Historyczno-Socjologicznym.

W roku akademickim 2014/2015 w Katedrze przeprowadzono roczne Studia

Podyplomowe z Zarządzanie Parafią i Instytucjami Kościelnymi. Na studia przyjęto 21 osób.

Pracownicy w ramach pensum prowadzili następujące przedmioty:

- Chrześcijańskie dziedzictwo Europy (wymiar 30 h – Wydział Historyczno-Socjologiczny)
- Ikonografia Wschodniochrześcijańska (wymiar 30h – Wydział Filologiczny)
- Seminarium licencjackie (wymiar 50 h – Wydział Pedagogiczno- Psychologiczny)
- Cywilizacja bizantyjsko-słowiańska – wybrane zagadnienia (wymiar- 30 h – Wydział Filologiczny)
- W kręgu filozofii i ideologii bizantyjskiej (wymiar 30h – Wydział Filologiczny)
- Monastycyzm wschodni (wymiar 15h – Wydział Filologiczny)
- Ochrona tożsamości sakralnej (wymiar 5h – Studia Podyplomowe Zarządzanie Parafią i Instytucjami Kościelnymi, KTP UwB)
- Ochrona kościelnych zasobów archiwalnych (wymiar 5h – Studia Podyplomowe Zarządzanie Parafią i Instytucjami Kościelnymi, KTP UwB)
- Etyka życia społecznego (wymiar 5h – Studia Podyplomowe Zarządzanie Parafią i Instytucjami Kościelnymi, KTP UwB)
- Prawo kościelne (wymiar 5h – Studia Podyplomowe Zarządzanie Parafią i Instytucjami Kościelnymi, KTP UwB).

W ramach działalności dydaktycznej nie związanej z realizacją pensum pracownicy jednostki prowadzili zajęcia w ramach spotkań: Akademii Supraskiej, Wszechnicy Kultury Prawosławnej, Bractwa św. Cyryla i Metodego, Bractwa Trzech Świętych Hierarchów, konferencji diecezjalnej Diecezji Białostocko-Gdańskiej.

Od października 2014 ks. dr hab. Warsonofiusz Doroszkiewicz oraz ks. dr Marek Ławreszuk, w ramach współpracy z Akademią Supraską prowadzą spotkania Forum Myśli Teologicznej w Supraślu.

30 kwietnia 2013 roku ks dr Marek Ławreszuk, uchwałą Rady Wydziału Teologicznego Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk teologicznych.

W roku sprawozdawczym Katedra Teologii Prawosławnej wraz z Prawosławną Diecezją Białostocko-Gdańską oraz Bractwem Prawosławnym św. Cyryla i Metodego w Białymstoku zorganizowała, po raz kolejny, Wszechnicę Kultury Prawosławnej. Otwarte wykłady odbywały się od października do kwietnia raz w miesiącu w Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku o godz. 18. W ramach Wszechnicy przedstawiono

następujące wykłady: „Bieżeństwo- nasza historia mało znana”-Doroteusz Fionik, historyk, etnograf, założyciel Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach. Prelekcja połączona z projekcją filmu Jerzego Kaliny – „Bieżeńcy”; „Bieżeństwo 1915, niezwykła historia zwykłych ludzi”, Aneta Prymaka-Oniszk, dziennikarka, założycielka strony internetowej biezenstwo.pl; „Patriarchaty starożytne wobec problemu Unii brzeskiej w Rzeczypospolitej na przełomie XVI/XVII w.”, ks. Archimandryta dr Andrzej Borkowski, Namiestnik Monasteru Narodzenia NMP w Supraślu, Uniwersytet w Białymstoku; „Schyłek okresu Unii brzeskiej i powrót unitów do Prawosławia na Podlasiu”, Prof. dr hab. Irena Matus, Uniwersytet w Białymstoku; „Mitra biskupia i mitra książęca. Kilka stron z historii Czarnogóry”, ks. dr Roman Płoński, wikary parafii św. Jerzego w Białymstoku; „Wartości duchowe Tygodnia Męki Chrystusowej i Tradycja z tym związana w greckim prawosławiu”, Adam Magruk, katecheta, doktorant Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie; „Ewangeliarz Jabłecznyński (1771r.)- cerkiewnosłowiański zabytek redakcji ruskiej, dr Małgorzata Kurianowicz, Uniwersytet w Białymstoku.

Katedra zorganizowała po raz kolejny ogólnopolską Olimpiadę Prawosławnej Wiedzy Religijnej. Olimpiada posiada akredytację Ministerstwa Edukacji Narodowej i kategorię olimpiady przedmiotowej (decyzja z dnia 22.10.2007 roku). Współorganizatorami edycji byli: Warszawska Metropolia Prawosławna i Wydział Katechetyczny Prawosławnej Diecezji Białostocko-Gdańskiej. Uczestnikami olimpiady mogą być uczniowie wszystkich typów szkół ponad-gimnazjalnych, dających możliwości uzyskania matury. W zawodach Olimpiady wzięły udział 42 osób. Do etapu centralnego, który odbył się 12.03.2015r. dopuszczono 12 osób - troje uzyskało tytuł laureata, dziewięcioro finalisty.

4. Działalność badawcza

W czerwcu 2014 roku ks. dr hab. Marek Ławreszuk złożył wniosek na projekt badawczy do NCN-u: ID 289523, *Słownik terminologii prawosławnej*, pod kierownictwem ks. prof. dr. hab. Wiesława Przyczyny, na kwotę 345908 PLN.

5. Konferencje

W dniach 16-18 października 2014 r. w Supraślu odbyła się Międzynarodowa Konferencja Akademii Supraskiej i Katedry Teologii Prawosławnej UwB: „Architektura – Ikona – Śpiew”, której celem było zaprezentowanie liturgiczności architektury cerkiewnej, ikony oraz śpiewu cerkiewnego.

Konferencja została podzielona na trzy sesje tematyczne: architektura, ikona oraz śpiew. Każdej sesji został poświęcony jeden dzień. Dodatkowym punktem programu były

wydarzenia towarzyszące, pozwalające zilustrować omawiane zagadnienia. Pierwszego dnia odbył się wernisaż wystawy projektów cerkwi autorstwa prof. Jerzego Uścińowicza: „Świątynie. Teologia praktyczna architektury.” W wernisażu, oprócz prelegentów i słuchaczy, uczestniczyło duże grono osób zainteresowanych projektami oraz realizacjami cerkwi, które zostały wykonane przez autora wystawy. Dzień drugi zwieńczyło wspólne zwiedzanie Muzeum Ikon w Supraślu. Na zakończenie trzeciego dnia konferencji, w Auli Akademii Supraskiej odbył się koncert chórów: Męskiego Chóru Kameralnego im. Bogdana Onisimowicza oraz Gruzińskiego Zespołu Wokalnego SAKHIOBA.

W dniu 17.02.2015 roku w Akademii Supraskiej odbyła się konferencja naukowa „Święci Cerkwi prawosławnej w Rzeczypospolitej. 500-lecie śmierci św. Antoniego Supraskiego”. Konferencję zorganizowali: Katedra Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku, Akademia Supraska oraz Stowarzyszenie Bractwo Prawosławne św. św. Cyryla i Metodego.

W dniach 14-15 maja 2015 roku w Akademii Supraskiej odbyła się IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa: „Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich. Język. Literatura. Kultura. Historia”. Konferencję zorganizowali: Katedra Językoznawstwa Historycznego IFW, Instytut Filologii Polskiej, Akademia Supraska, Katedra Teologii Prawosławnej, Towarzystwo Przyjaciół Kultury Żydowskiej w Białymstoku, Katedra Językoznawstwa Ogólnego i Rosyjskiego Witebskiego Uniwersytetu Państwowego im. Piotra Maszerowa.

Udział w naukowych i organizacyjnych komitetach konferencji:

- Ks. Marek Ławreszuk, członek komitetu naukowego konferencji: *Starodruki cyryliczne w zasobach parafialnych pogranicza polsko-słowackiego*, Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej „Elpis” w Gorlicach, Szymbark 2014.
- Ks. Marek Ławreszuk, współorganizator konferencji: *Architektura. Ikona. Śpiew*. Katedra Teologii Prawosławnej UwB, Akademia Supraska, Supraśl 16-18.10.2014.
- Ks. Marek Ławreszuk, organizator konferencji: *Święci Cerkwi prawosławnej w Rzeczypospolitej. 500-lecie śmierci św. Antoniego Supraskiego*. Katedra Teologii Prawosławnej UwB, Akademia Supraska, Supraśl 17.02.2015.

Udział pracowników katedry w konferencjach naukowych:

- Ks. dr Andrzej Borkowski, Międzynarodowa konferencja naukowa *Synody Cerkwi prawosławnej w I Rzeczypospolitej* 18-20 września 2014, organizatorzy: Fundacja OIKONOMOS, Akademia Supraska, Uniwersytet w Białymstoku – referat – *Wysłannicy patriarchy konstantynopolitańskiego na soborach I Rzeczypospolitej*.
- Ks. dr Andrzej Borkowski, Konferencja naukowa *Święci Cerkwi prawosławnej w*

Rzeczypospolitej. 500 - lecie śmierci św. Antoniego Supraskiego, 17 lutego 2015 r., organizatorzy: Katedra Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku, Akademia Supraska, Stowarzyszenie Bractwo Prawosławne św. św. Cyryla i Metodego – referat Hiob Poczajowski i procesy sądowe monasteru poczajowskiego ze starosta sandomierskim i kasztelanem bielskim Andrzejem Firlejem.

- Ks. dr Andrzej Borkowski, *IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich. Język. Literatura. Kultura. Historia 14-15 maja 2015*, organizatorzy: Katedra Językoznawstwa Historycznego IFW, Instytut Filologii Polskiej, Akademia Supraska, Katedra Teologii Prawosławnej, Towarzystwo Przyjaciół Kultury Żydowskiej w Białymstoku, Katedra Językoznawstwa Ogólnego i Rosyjskiego Witebskiego Uniwersytetu Państwowego im. Piotra Maszerowa – referat Analiza zasadniczych orientacji politycznych i mechanizmy kształtujące mentalność społeczną Cesarstwa Rzymskiego Wschodu w pierwszym tysiącleciu.
- Ks. dr Andrzej Borkowski, *Patriarchaty starożytne wobec problemu Unii brzeskiej w Rzeczypospolitej na przełomie XVI/XVII w* – wykład w ramach Wszechnicy Kultury Prawosławnej, Białystok, 29.12.2014 r.
- Ks. dr hab. Bazyli Doroszkiewicz, prof. UwB, Konferencja naukowa *Święci Cerkwi prawosławnej w Rzeczypospolitej. 500 - lecie śmierci św. Antoniego Supraskiego, 17 lutego 2015 r.*, organizatorzy: Katedra Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku, Akademia Supraska, Stowarzyszenie Bractwo Prawosławne św. św. Cyryla i Metodego, referat: Rola Chilandarów w rozpowszechnianiu agrioryckiego monastycyzmu.
- Ks. dr hab. Bazyli Doroszkiewicz, prof. UwB, *IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich. Język. Literatura. Kultura. Historia 14-15 maja 2015*, organizatorzy: Katedra Językoznawstwa Historycznego IFW, Instytut Filologii Polskiej, Akademia Supraska, Katedra Teologii Prawosławnej, Towarzystwo Przyjaciół Kultury Żydowskiej w Białymstoku, Katedra Językoznawstwa Ogólnego i Rosyjskiego Witebskiego Uniwersytetu Państwowego im. Piotra Maszerowa, referat: Literacko-hermeneutyczne dziedzictwo św. Teofilakta z Bułgari
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Wielkanoc w kalendarzu liturgicznym* - wykład w ramach sesji naukowej Doxa Theo (Uniwersytet Warszawski 2014).
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Modlitwa epiklezy w anaforach św. Jana Chryzostoma i św. Bazylego Wielkiego* - wykład na Konferencji Diecezjalnej Diecezji Białostocko-Gdańskiej. Supraśl 22.05.2014.

- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Pismo Święte w Liturgii i liturgice* - wykład w ramach Wszechnicy Kultury Prawosławnej. Białystok, 31.03.2014.
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Cisza w nabożeństwie prawosławnym* - międzynarodowa konferencja naukowa: Architektura. Ikona. Śpiew. Katedra Teologii Prawosławnej UwB, Akademia Supraska, Supraśl 16-18.10.2014.
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Современная литургическая практика Польской Автокефальной Православной Церкви: Богослужбный календарь* - międzynarodowa konferencja naukowa "Церковь. Богословие. История". Екатеринбургская духовная семинария, Уральский федеральный университет имени первого Президента России Б. Н. Ельцина, Екатеринбург 2-7.02.2015.
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *W poszukiwaniu męczeństwa* - konferencja naukowa KTP: Święci Cerkwi prawosławnej w Rzeczypospolitej. 500-lecie śmierci św. Antoniego Supraskiego. Katedra Teologii Prawosławnej UwB, Akademia Supraska, Supraśl 17.02.2015.
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich. Język. Literatura. Kultura. Historia 14-15 maja 2015, organizatorzy: Katedra Językoznawstwa Historycznego IFW, Instytut Filologii Polskiej, Akademia Supraska, Katedra Teologii Prawosławnej, Towarzystwo Przyjaciół Kultury Żydowskiej w Białymstoku, Katedra Językoznawstwa Ogólnego i Rosyjskiego Witebskiego Uniwersytetu Państwowego im. Piotra Maszerowa - referat Starotestamentowe korzenie chrześcijańskich tradycji liturgicznych.*

6. Publikacje

Katedra Teologii Prawosławnej wydaje czasopismo naukowe „Elpis”.

Redakcja czasopisma Elpis: ks. dr hab. Marek Ławreszuk (Uniwersytet w Białymstoku)-redaktor naczelny, ks. dr Henryk Paprocki (Prawosławne Seminarium Duchowne w Warszawie, ks. dr prof. ChAT Jerzy Tofiluk (Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie), ks. dr Andrzej Kuźma (Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie), dr inż. Ireneusz Jakuszewicz (Politechnika Białostocka), dr Jarosław Charkiewicz (Warszawska Metropolia Prawosławna), ks. dr Ivan Nikulin (Екатеринбургская Духовная Семинария)- redaktorzy tematyczni, Agnieszka Klebus, ks. dr Ivan Nikulin, Joel Henderson, Severine Felenczak- redaktorzy językowi, Justyna Grybowicz- sekretarz redakcji.

Wydawcą czasopisma jest Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku. Elpis jest indeksowany w WorldCat, CrossRef, The Central European Journal of Social Sciences and

Humanities (CEJSH), THE Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.), BAZHUM, InfoBase Index, międzynarodowej bazie indeksacyjnej Index Copernicus Journals Master List. Czasopismo aplikowało do Erih Plus oraz DOAJ.

W roku sprawozdawczym zostały złożone ankiety oceny czasopisma:

- ocena ministerialna – trwa ewaluacja,
- ankieta Index Copernicus Journal Master List – czasopismo uzyskało ocenę 6,33.

W lutym 2015 roku wdrożono nową stronę internetową czasopisma – www.elpis.uwb.edu.pl opracowaną zgodnie z wytycznymi ministerstwa, z pełnym dostępem treści artykułów, opartą na silniku Open Journal Systems. Obecnie witryna internetowa umożliwia dostęp do pełnej zawartości roczników od roku 2009. Na stronie pojawiły się również niezbędne informacje dotyczące wymagań stawianych dla autorów, procedury akceptacji artykułów, oceny recenzentów.

Wszystkie wymagane i aktualne informacje dotyczące czasopisma Elpis zostały również umieszczone na stronie uniwersytetu oraz na stronie wydawnictwa.

Publikacje pracowników katedry w roku sprawozdawczym:

- Ks. dr Andrzej Borkowski, *Wysłannicy patriarchy konstantynopolitańskiego na soborach I Rzeczypospolitej*, w: *Latopisy Akademii Supraskiej, t. V, Synody Cerkwi prawosławnej w I Rzeczypospolitej*, pod red. Marzeny Kuczyńskiej i Urszuli Pawluczuk, Białystok 2014, s. 103-120
- Ks. dr Andrzej Borkowski, *Początki cenobii na Górze Poczajowskiej i pierwsze donacje na rzecz monasteru*, w: *Elpis*, 16 (2014), s.173-181.
- Ks. dr Andrzej Borkowski, *Początki monastycyzmu wołyńskiego*, w: „Cerkovnyj Vestnik” 4 (2014), s. 30-63.
- Ks. dr hab. Bazyli Doroszkiewicz, prof. UwB, *Rola Chilindaru w rozwoju duchowości atoskiej*, w: *Latopisy Supraskie, Supraśl 2014*.
- Ks. dr hab. Bazyli Doroszkiewicz, prof. UwB, *Dogmatyzacja Prawdy*, "Elpis", t. 16 2014, s. 113-118, Białystok.
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Interpolacje w epiklezach bizantyjskich anafor św. Jana Chryzostoma i św. Bazylego Wielkiego*, w: *Elpis*, 16 2014, s. 33-41.
- Ks. Marek Ławreszuk, *Różnice związane ze wspomnieniem świętych na proskomidii. Analiza rozbieżności współczesnych liturgicznych praktyk z perspektywy potrzeb Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego*, w: *Elpis*, 16 2014, s. 87-94.
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Sakrament małżeństwa. Liturgiczna symbolika i znaczenie sakramentu w Kościele prawosławnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu w

Białymstoku, Białystok 2014, 144 s.

- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Modlitwa wspólnoty. Historyczny rozwój prawosławnej tradycji liturgicznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2014, 502 s.
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Организация обучения православной религии в Польше в конце XX — начале XXI вв.*, w: Вестник Екатеринбургской духовной семинарии, 1 2014, s. 182-190.
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Invocation of Holy Spirit in anaphora of Saint John Chrysostom and Saint Basil the Great*, w: Studia Oecumenica, 14 2014, s. 195-212.
- Ks. dr hab. Marek Ławreszuk, *Edykt tolerancyjny a rozwój tradycji liturgicznej*, w: Rocznik Teologiczny ChAT, 1 2014, s. 73-88.
- Прот. Марк Лаврешук, *Современная литургическая практика Польской Автокефальной Православной Церкви: Богослужебный календарь*, w: Церковь Богословие История. Материалы III Международной научно-богословской конференции (Екатеринбург, 6–7 февраля 2015 г.), s. 315-328.
- Archimandryta Bazyli (Gondikakis), *Гимн wejścia. Elementy doświadczenia liturgicznego sakramentu jedności w Prawosławiu*, tłum. i komentarz ks. dr Marek Ławreszuk, red. prof. dr hab. Biskup Jerzy (Pańkowski), ks. dr Marek Ławreszuk, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2015, ss. 200.